ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Μακεδονικά

Τόμ. 25, Αρ. 1 (1986)

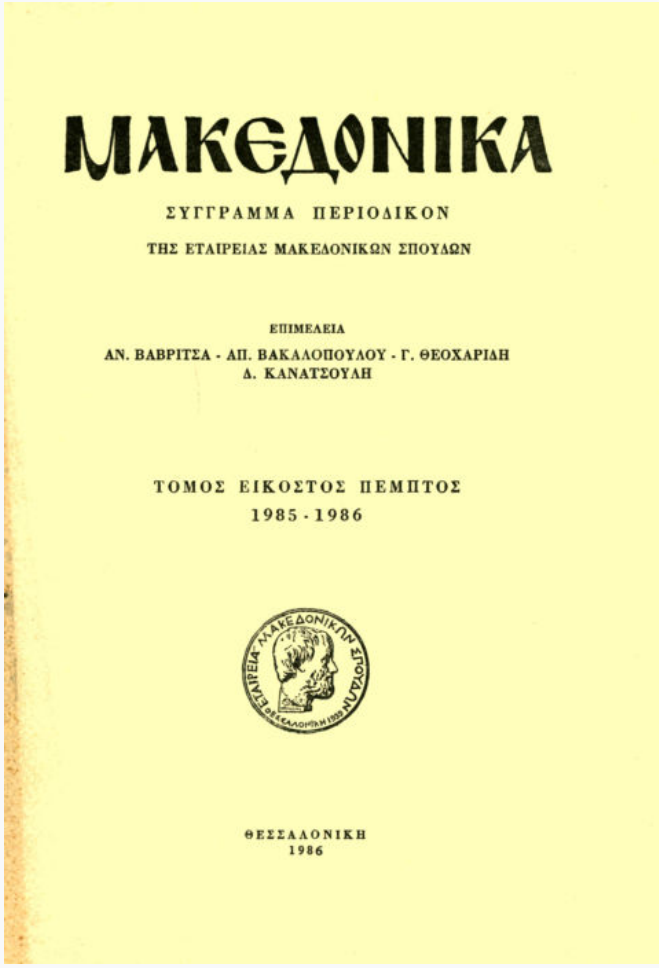
ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΑΝ. ΒΑΒΡΙΤΣΑ - ΑΠ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ - Γ. ΘΕΟΧΑΡΙΔΗ
Δ. ΚΑΝΑΤΣΟΥΛΗ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ
1985 - 1986

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1986

Ειδήσεις για τις καταπιέσεις των Ελλήνων της Μακεδονίας πριν από την Επανάσταση του 1821

Αποστ. Ε. Βακαλόπουλος

doi: 10.12681/makedonika.216

Copyright © 2014, Αποστ. Ε. Βακαλόπουλος

Άδεια χρήσης Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βακαλόπουλος Α. Ε. (1986). Ειδήσεις για τις καταπιέσεις των Ελλήνων της Μακεδονίας πριν από την Επανάσταση του 1821. *Μακεδονικά*, *25*(1), 17–23. https://doi.org/10.12681/makedonika.216

https://epublishing.ekt.gr | **e-Εκδότης:** ΕΚΤ | **Πρόσβαση:** 12/10/2024 10:05:54

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΑΠΙΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Ανάμεσα στα πολυάριθμα φυλλάδια ή μικρά βιβλία που δημοσιεύτηκαν κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Επανάστασης από δικούς μας και ιδίως από ξένους φιλέλληνες, για να κινήσουν το ενδιαφέρον και να συγκινήσουν την κοινή γνώμη του πολιτισμένου κόσμου, ιδίως της Ευρώπης, και να τον στρέψουν προς ενεργητική, ηθική και υλική, συνδρομή προς τους Έλληνες, ένα σπάνιο με τον τίτλο «Aperçu sur les causes de la revolution de la Grèce pour son indepéndance du gouvernement des musulmans»[1] τράβηξε την ιδιαίτερη προσοχή μου. Είναι γραμμένο από Έλληνα της Μακεδονίας, τον Παναγιώτη Ψατέλη, διδάκτορα της ιατρικής σχολής του πανεπιστημίου του Tübingen, και είναι τυπωμένο στη Lyon το 1826 μετά την έξοδο του Μεσολογγίου (10 Απριλίου 1826). Αφιερώνεται από τον συγγραφέα με «ευγνωμοσύνη» στα «Μέλη των ελληνικών και φιλελληνικών επιτροπών όλων των χριστιανικών εθνών» και θεωρεί τον εαυτό του ευτυχισμένο που μπορεί να εκφράσει τα αιώνια αισθήματα ευγνωμοσύνης των συμπατριωτών του, προτού να πάγει να τους συναντήσει. Και την ανάγκη για την έκφραση της ευγνωμοσύνης του την αισθάνεται σαν μια ακατανίκητη ηθική προσταγή, για να μη φανεί ανάξιος της θείας και ανθρώπινης προστασίας και παραθέτει στο εξώφυλλο του φυλλαδίου του ως motto σχετικό χωρίο του Ρωμαίου ιστορικού Τίτου Λίβιου: «Auxiliis in dubiis rebus beneficium acceptum colat opportet, ne ingratus atque omni ope divina humanaque indignus videatur» (Lib. VII), δηλαδή «πρέπει αυτός που σε δύσκολες περιστάσεις δέχθηκε ευεργεσία, νὰ είναι ευγνώμων, για να μη φανεί ανάξιος κάθε ανθρώπινου και θείου έργου».

Ποιος είναι αυτός ο Σιατιστινός γιατρός Παναγιώτης Ψατέλης, που λέγει ότι γυρίζει πίσω στην Ελλάδα, στους συμπατριώτες του, για να προσφέρει κι αυτός τις υπηρεσίες του στην πατρίδα του; Δυστυχώς παρά τις ερευνητικές μου προσπάθειες, δεν μπόρεσα να τον εντοπίσω στην Ελλάδα. Πραγματοποίησε το ταξίδι του στη μεγάλη πατρίδα του και τι απέγινε; Δεν είμαι σε θέση να το σημειώσω. Μήπως αποκαταστάθηκε στη γενέτειρά του,

1. Για τον κατατοπισμό του αναγνώστη επάνω στο θέμα αυτό βλ. το αντίστοιχο κεφάλαιό μου στην «Ιστορία του Νέου Ελληνισμού», Θεσσαλονίκη 1980, τ. 5, 25-28, 463-464.

στη Σιάτιστα; Το όνομά του όμως δεν το συνάντησα ούτε στο βιβλίο του Ιωάννου Αποστόλου, Ιστορία της Σιάτιστας, Αθήναι, ά.έ., και ειδικά στο κεφάλαιο με τον τίτλο: Λόγιοι, συγγραφείς, επιστήμονες (σ. 61-71). Μήπως το όνομά του είναι ψευδώνυμο; Και αυτό δεν το πιστεύω. Νομίζω όμως, όπως θα εξηγήσω παρακάτω, ότι δεν ξαναγύρισε στη Σιάτιστα. Αλλά και στην επαναστατημένη Ελλάδα δεν θυμούμαι να βρήκα γιατρό με το όνομα Ψατέλης. Δεν μένει λοιπόν τίποτε άλλο παρά να δεχθεί κανείς ότι τελικά ο γιατρός έμεινε στο εξωτερικό.

Το βιβλίο του Παναγιώτη Ψατέλη, μικρού σχήματος, 16ου, είναι ολιγοσέλιδο. Ο πρόλογός του πιάνει 2 σελίδες (σ. 5-6), η εισαγωγή του περίπου 2 ½ (σ. 7-9) και το υπόλοιπο κείμενο, χωρισμένο σε 8 κεφάλαια (I-VIII) περιλαμβάνει τις σ. 9-23. Στον πρόλογό του θεωρεί την Ελληνική Επανάσταση σαν ένα από τα πιο αξιοσημείωτα και ένδοξα γεγονότα της ιστορίας των Ελλήνων, που με το σύνθημα ελευθερία ή θάνατος δεκαπλασίασαν τις δυνάμεις τους. Οι Πελοποννήσιοι μάλιστα μπορούν να είναι περήφανοι που ελευθέρωσαν κιόλας την πατρίδα τους.

Το βιβλίο του Ψατέλη είναι ενδιαφέρον—εκτός από το ότι ασχολείται με το βασικό πρόβλημα των αιτίων της Ελληνικής Επανάστασης— γιατί τα πολλά ιστορικά του στοιχεία που μνημονεύει αναφέρονται όλα στις διάφορες περιοχές της Μακεδονίας, που τις γνωρίζει, φαίνεται, πολύ καλά. Και αυτά ακριβώς τα άγνωστα στοιχεία θέλω να τα περισυλλέξω και να τα φέρω στη δημοσιότητα, για να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για τη γενική ιστορία της Μακεδονίας.

Στο κεφάλαιο II, αναφερόμενος στις καταπιέσεις των Τούρκων, μνημονεύει ορισμένες περιπτώσεις που τις έζησε στη Θεσσαλονίκη και στις Σέρρες και συγκεκριμένα στις ληστρικές τάσεις των γενιτσάρων απέναντι πλούσιων Ελλήνων: ότι αν ένας γενίτσαρος επιθυμεί ένα χρηματικό δώρο από έναν πλούσιο Έλληνα, του στέλνει ένα μαντήλι με μια σφαίρα και μ' ένα χαρτάκι με τις λέξεις: «στείλτε μου αμέσως 500 πιάστρα που τα έχω απόλυτη ανάγκη». Προσφυγή στην τουρκική δικαιοσύνη είναι μάταιη ή επικίνδυνη, γιατί ο καδής θα δικαιώσει τον συμπατριώτη του ή—αν δώσει το δίκαιο στον χριστιανό—θα προκαλέσει την εκδίκηση των άλλων γενιτσάρων και η οικογένεια του Έλληνα δεν θα είναι ασφαλής. Το προτιμότερο είναι να δώσει 50 ή 100 πιάστρα προφασιζόμενος ότι προς το παρόν δεν έχει τη δυνατότητα να του δώσει περισσότερα και έτσι να γλυτώσει από τις δύσκολες στιγμές. Άλλωστε πολλοί πλούσιοι των παραπάνω περιοχών, που αρνήθηκαν να ικανοποιήσουν τις μικρές ή μεγάλες απαιτήσεις των τυράννων τους, πλήρωσαν με τη ζωή τους την άρνηση (σ. 11-12).

Κατά τις δοσοληψίες Τούρκων-Ελλήνων, οι τελευταίοι, κυρίως οι έμποροι ή οι παντοπώλες, δεν έπρεπε ν' αντιλέγουν στην τιμή των τροφίμων,

την οποία του αντιπροτείνει ο Τούρκος. Και φέρνει για παράδειγμα ένα επεισόδιο που το είδε στη Θεσσαλονίκη: ένας Τούρκος στρατιώτης ζήτησε ν' αγοράσει ελιές από έναν 'Ελληνα παντοπώλη, δοκιμάζει μερικές, αλλά διαφωνεί στην τιμή της οκάς, θυμώνει, τον βρίζει χυδαιότατα, ενώ εξακολουθεί να τρώγει τις ελιές. Κατόπιν του ζητεί να του ζυγίσει 4 οκάδες, του ρίχνει στον πάγκο του ένα μικρό ποσό και φεύγει όσο το δυνατό πιο γρήγορα. 'Υστερ' από μια ώρα ξαναπερνά ο στρατιώτης εμπρός από το μαγαζί του 'Ελληνα και τότε αυτός του ζητεί τα ρέστα. Νέος καβγάς, νέες βρισιές. Ο 'Ελληνας πηγαίνει στον αξιωματικό του συντάγματός του, ο οποίος πράγματι απαιτεί από τον στρατιώτη να πληρώσει τα οφειλόμενα. Αυτός όμως δεν έχει τώρα χρήματα και λέγει ότι θα του τα δώσει αργότερα. Και τότε ο αξιωματικός του απαντά: «Σε διατάζω να τον πληρώσεις, αλλά σου απαγορεύω στο εξής να πατήσεις το πόδι σου στο μαγαζί αυτού του θεοκατάρατου, αυτού του άπιστου» (σ. 12-13).

'Αλλη προσωπική μαρτυρία της βάρβαρης συμπεριφοράς των κατακτητών απέναντι των Ελλήνων της Μακεδονίας μας δίνει ο ίδιος ο Ψατέλης από το χωριό Σφελινός, «κοντά στην πρωτεύουσα όπου διέμενε ο Μέγας Αλέξανδρος» (εννοεί τους Φιλίππους;), το οποίο σώζεται ως σήμερα στον νομό Σερρών και βρίσκεται μέσα σε γραφική κοιλάδα προς τα ΝΑ του Μενοίκιου όρους. Στο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό του Ελευθερουδάκη, τ. 11, του 1931, ο Σφελινός χαρακτηρίζεται ως εύφορο και υγιεινό χωριό με 800 κατοίκους ΒΑ της Νέας Ζίχνας. Στο χωριό αυτό, κατοικούμενο από δυστυχισμένους χωρικούς που ζούσαν μέσα σε πανάθλιες καλύβες, βρέθηκε μια μέρα ο συγγραφέας, που παρατήρησε στην πλατεία του 5 ή 6 έφιππους γενιτσάρους με μερικούς εργάτες της υπαίθρου. 'Οταν πλησίασε, έμαθε ότι οι στρατιώτες αυτοί ήταν του μπέη του καζά της Ζίχνας και ότι αυτοί έρχονταν κάθε Πέμπτη και Κυριακή στο χωριό, για να στρατολογήσουν εργάτες για «αγγαρειά» για τα κτήματα του μπέη. Την ίδια μέρα ο Ψατέλης με τον γιο ενός από τους προκρίτους του χωριού είχε την ευκαιρία να κάνει έναν περίπατο στη γύρω περιοχή και εκεί είδε ένα πλήθος από χωρικούς που εργάζονταν σ' ένα ευχάριστο αληθινά γραφικό τοπίο, όπου καλλιεργούσαν το βαμπάκι[1]. 'Οταν πλησίασαν μαζί στον τόπο αυτόν είδαν ανάμεσά τους μερικούς οπλισμένους Τούρκους στρατιώτες, που με τα ρόπαλά τους χτυπούσαν τους καλλιεργητές, όπως χτυπούν τα ζώα για να δουλέψουν. Και αγανακτισμένοι από το θέαμα συλλογίζονταν: «Πώς είναι δυνατόν να μην εξεγείρεται κάθε άνθρωπος βλέποντας τη σκληρή και βάρβαρη αυτή συμπεριφορά των κατα-

1. Για την καλλιέργεια του βαμβακιού στην περιοχή βλ. E. M. Cousinéry, Voyage dans la Macedoine, Paris 1831, τ. 2, 52-54. William Martin Leake, Travels in Northern Greece, London 1835, τ. 3, 225-226.

κτητών απέναντι των Ελλήνων, η οποία εξευτελίζει τους ηττημένους και αποτελεί την πρώτη αιτία όλων των κακών και των δυστυχιών αυτού του ωραίου τόπου;» (σ. 14-15).

Ο Ψατέλης έρχεται κατόπιν στις αδικίες και στους εκβιασμούς των Τούρκων σε βάρος των Ελλήνων, που αναγκάζονται να δεχτούν τη μουσουλμανική θρησκεία ή τον στέφανο του μαρτυρίου ή και να εκτεθούν στο μένος των νεοπροσηλύτων στον μουσουλμανισμό εναντίον των άλλοτε ομοθρήσκων τους. Και ο συγγραφέας παραθέτει την παρακάτω ιστορία: Στις Σέρρες ένας νέος παντρεύτηκε, παρά τις αντιρρήσεις των γονέων, τη νέα που αγαπούσε, και για να μην υποταχτεί στις πιέσεις τους, προσήλθε στον μουσουλμανισμό τόσον αυτός, όσο και η γυναίκα του. Τότε ο επίσκοπος εκσφενδόνισε εναντίον τους τον κεραυνό του αφορισμού, που διαβάστηκε δημόσια στην εκκλησία με αποτέλεσμα ν' αποκοπεί ο νέος από κάθε σχέση και φιλία με τους συμπατριώτες του. Ο νέος μουσουλμάνος οργισμένος παρουσιάζεται και παραπονείται στον μπέη και αυτός διατάζει να οδηγήσουν εμπρός του τον ιερέα, που διάβασε τον αφορισμό, και να του δώσουν 300 χτυπήματα στις πατούσες του. Ο επίσκοπος, θυμωμένος και απελπισμένος από τη συμπεριφορά αυτή του μπέη, παρουσιάζεται εμπρός του, παραπονείται και του λέγει ότι θα εγκαταλείψει την πόλη και θα πάγει στην Κωνσταντινούπολη, γιατί δεν μπορεί να ασκήσει ελεύθερα το θείο λειτούργημά του. Αντί όμως ο μπέης να δικαιολογηθεί, του λέγει οργισμένα· «Παραπονείστε για την τιμωρία του ιερέα σας, αλλά να ξέρετε ότι θα μπορούσα να σας κάνω να υποφέρετε με τον ίδιο τρόπο. Αν πάλι θέλετε να φύγετε, όλες οι πόρτες της πόλης είναι ανοιχτές. Στο μεταξύ, χαθείτε απ' εμπρός μου και μην παρουσιαστείτε εδώ ξανά». Τρομοκρατημένος φεύγει αμέσως ο επίσκοπος με κατάθλιψη στην ψυχή του, αλλά η ιστορία του δεν σταματά εδώ. Μόλις φθάνει στον μητροπολιτικό του οίκο δέχεται μήνυμα από τον μπέη να του καταβάλει 5.000 πιάστρα. Καλεί τότε ο μητροπολίτης αμέσως τους προύχοντες της πόλης και ύστερ' από κοινή σύσκεψη αποφασίζουν να του στείλουν μια ασημένια ταμπακέρα γεμάτη χρυσά νομίσματα, καθώς και μια επιστολή, με την οποία τον ικετεύουν να ξεχάσει τη θλιβερή υπόθεση και να δεχτεί το ευτελές αυτό δώρο ως εγγύηση της υπακοής και του σεβασμού τους. Και ο Ψατέλης επιλέγει· «Αυτές οι περιπτώσεις ανανεώνονται κάθε μέρα και κάθε στιγμή. Οι δυστυχισμένοι Έλληνες είναι η λεία και τα θύματα της βάρβαρης απληστίας των κατώτερων Τούρκων αξιωματούχων, ακόμη και αφού τυραννηθούν από τους ανώτερους που τους κυβερνούν, και οι οποίοι τους κάνουν να υποφέρουν άπειρα κακά που δεν θα μπορούσαμε όλα να τα αναφέρουμε» (σ. 16-17). Ποιον μπέη των Σερρών εννοεί ο Ψατέλης; Τον ισχυρό τοπάρχη των Σερρών Ισμαήλ μπέη, που έδρασε κατά τα τέλη του 18ου και

αρχές του 19ου αι[1]., ή τον γιο και διάδοχό του Γιουσούφ;[2]. Νομίζω ότι η σκληρή αυτή συμπεριφορά ταιριάζει περισσότερο στον Γιουσούφ, γνωστό βάρβαρο και χαρακτηρισμένο και από Τούρκους ακόμη—συγκεκριμένα από τον μολλά της Θεσσαλονίκης Χαϊρουλλάχ Ιμπν Συνασή Μεχμέτ αγά—ως «βάναυσο, τυραννικό και χριστιανομάχο», κατά τη διάρκεια της θητείας του εκεί αργότερα (1821-1823) ως μουτεσελίμη (αναπληρωτή πασά) Θεσσαλονίκης[3].

Ο ίδιος μπέης είναι, φαίνεται, εκείνος που έρχεται στη Θεσσαλονίκη στα 1815, για ν' αντικαταστήσει ως μουτεσελίμης τον προκάτοχό του, που έφευγε για άλλη θέση. Ο νέος διοικητής, για να δηλώσει την εξουσία του δημόσια, διέταξε να μείνουν τα καταστήματα κλειστά για 3 μέρες. Όλα συμμορφώθηκαν με τη διαταγή του, εκτός από ένα ποτοπωλείο, που ανήκε σε Ευρωπαίο (Φράγκο) και ο οποίος είχε υπάλληλο ένα νεαρό Έλληνα. Ο μπέης ζήτησε ένα ποτό, το ήπιε και το πλήρωσε, αλλά φεύγοντας διέταξε τους γενιτσάρους που τον συνόδευαν να συλλάβουν και να σκοτώσουν τον νέο. Και η επαίσχυντη αυτή πράξη εκτελέστηκε αμέσως (κεφ. VIII, σ. 21-22).

Εξιστορώντας στο VI κεφάλαιο (σ. 17-19) τα μέσα που μεταχειρίζονται οι Τούρκοι, από φιλοδοξία, ματαιοδοξία και περηφάνεια, για να εξευτελίσουν την τιμή κα την αξιοπρέπεια των Ελλήνων, αναφέρει ένα παράδειγμα, μια «αυθεντική μαρτυρία» (une preuve authentique), όπως λέγει, η οποία φαίνεται να είναι δική του δοκιμασία: ένας νέος Έλληνας από τις πρώτες οικογένειες της Σιάτιστας, ενώ βρίσκεται σ' ένα από τα καταστήματα της πλατείας της πατρίδας του, εξαναγκάστηκε από έναν Τούρκο να τριγυρίσει το άλογό του για να το ξεκουράσει σ' αυτήν και να το φυλάξει για μισή ώρα, ώσπου να τελειώσει ο κάτοχός του τις δουλειές που είχε να κάνει εκεί. Ο νέος αισθάνθηκε τόσο βαθιά τη θλίψη από την καταπίεση του ανθρώπου αυτού, που δεν ήταν άξιος ούτε για υπηρέτης του πατρικού του σπιτιού, ώστε αποφάσισε νὰ εγκαταλείψει την πατρίδα του, για να μην υποφέρει στο εξής τέτοιου είδους εξευτελισμούς. Το επεισόδιο αυτό πιστεύω, όπως είπα, ότι αφορά προσωπική του περιπέτεια, που τη θεώρησε τόσο ταπεινωτική, ώστε να μην ξαναπατήσει το πόδι του στην ιδιαίτερή του πατρίδα.

Και όμως παρατηρούνταν και χειρότεροι ακόμη εξευτελισμοί των Ελλήνων. Στη Θεσσαλονίκη, ο ίδιος συγγραφέας αυτόπτης μάρτυρας, σημειώ-

---

1. Βλ. γι' αυτόν Α π ο σ τ. Ε. Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, Ιστορία της Μακεδονίας 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, 478-487, όπου και βιβλιογραφία.

2. Βλ. γι' αυτόν Α π ο σ τ. Ε. Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, έ.α., passim.

3. Α β ρ α ά μ Ν. Π α π ά ζ ο γ λ ο υ, Η Θεσσαλονίκη κατά τον Μάιο του 1821, «Μακεδονικά» 1 (1940) 424. Βλ. και Α π ο σ τ. Ε. Β α κ α λ ο π ο ύ λ ο υ, Ιστορία της Θεσσαλονίκης, 316 π.Χ.-1983, Θεσσαλονίκη 1983, 300 κ.ε.

νει ότι οι Τούρκοι δεν σέβονταν ούτε τη θέση ούτε την ηλικία, ούτε ακόμη το φύλο, και μεταχειρίζονταν κάθε βρώμικο τρόπο για να μειώσουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια των ραγιάδων κατεβαίνοντας οι ίδιοι και κατεβάζοντας και τα θύματά τους στο επίπεδο του κτήνους. Εδώ σταματά ο Ψατέλης, γιατί η πένα του, λέγει, αρνείται να περιγράψει τέτοια ανοσιουργήματα.

Και ως τελευταίο δείγμα των καταπιέσεων και ωμοτήτων των Τούρκων κατακτητών στη Θεσσαλονίκη αναφέρει ο Ψατέλης το εξής κακούργημά τους. Τρεις Τούρκοι, μια καλοκαιριάτικη μέρα, σ' έναν περίπατό τους έξω από τη Θεσσαλονίκη είδαν κάπου έναν κήπο και μέσα σ' αυτόν κυψέλες προς τις οποίες πλησίασαν. Παρά τις προειδοποιήσεις του κηπουρού να μην τις πειράξουν, αυτοί κούνησαν τις κυψέλες με τα μπαστούνια τους, αλλά οι μέλισσες αγριεμένες χύθηκαν επάνω τους και τους τσίμπησαν με μανία. Τότε με τα μπαστούνια τους κατέστρεψαν τις εστίες τους και με τα πιστόλια τους ξάπλωσαν νεκρό τον κηπουρό (σ. 22-23).

Στο μικρό του αυτό πόνημα ο Ψατέλης, αφού παραθέτει—ανάμεσα σε παρατηρήσεις και κρίσεις που αφορούν γενικά τα δεινά των Ελλήνων κάτω από τον ζυγό των Τούρκων—τις περιπτώσεις που αναφέραμε, όλες από τη Μακεδονία, επιλέγει· «Αφήνουμε στους αναγνώστες μας να κρίνουν, σύμφωνα με αυτά που έχουμε εκθέσει, αν οι Έλληνες δίκαια επικαλούνται το ενδιαφέρον όλων των ευαίσθητων και γενναιόψυχων ανθρώπων που το υπερασπίζονται, και αν δεν είναι δίκαιο ένας λαός, τόσο σκληρά καταπιεσμένος, να ζητεί ν' αποτινάξει τον τυραννικό ζυγό των μουσουλμάνων, οι οποίοι του είναι οι πιο σκληροί εχθροί» (σ. 23).

ΑΠΟΣΤ. Ε. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

SUMMARY

Apostolos E. Vakalopoulos, Information about the Oppression of the Greeks in Macedonia before the Revolution of 1821.

The author points out and comments upon the historical facts on the emotions of the Greeks of Macedonia, during the Turkish occupation. Those facts are found in a rare French booklet with the title «Aperçu sur les causes de la Révolution de la Grèce pour son indépendance du gouvernement des Musulmans», written by Panayiotis Psatelis Dr of Medicine, a young Greek from Siatista, and printed in Lyon in 1826 after the exodus of Messolongi. This booklet is addressed to the civilized world and explains the reasons for which the Greeks of Macedonia revolted together with their brothers of the South against their oppressors' tyranny.